

A Magyar Természetvédők Szövetsége véleménye a Társadalmi Megújulás Operatív Programhoz

Általános megjegyzések

Környezet-egészségügy

A TAMOP-ban nem kap hangsúlyt a környezet-egészségügy. A stratégiai környezeti vizsgálat ezzel kapcsolatos javaslatát úgy tűnik nem veszi figyelembe a tervező. Javasoljuk a szenvedélybetegségek mellett a környezet-egészségügyi programok támogatását is.

Környezeti nevelés

Támogatjuk a Nyugat-Dunántúli Régió javaslatát a környezeti nevelésről. A tudatformálás egyik legfőbb és leghatékonyabb eszköze a környezeti nevelés és ezen belül az erdei iskolai programok.

A környezeti nevelés helye szakmailag ugyan a KEOP-ban, annak is „Természeti értékeink jó kezelése prioritási tengely”-ben lenne, de itt az ERFA támogatás miatt szintén csak az erdei iskolák infrastrukturális fejlesztése kerülhetett a programba. Így gyakorlatilag az környezeti nevelési (erdei iskolai) programok megvalósítása kimaradt eddig a ÚMF-ből. A régiónk ezúttal javasolja, hogy a környezeti nevelési programok megvalósítása nevesítve kerüljön be a TAMOP-ba. A beillesztés tartalmi-logikai elemzés alapján a TAMOP (2006.10.16-i egyeztetési változat) 3.3 pontjában: „Minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek” tűnik megvalósíthatónak. Javasoljuk a 3.3. Prioritáson belül önálló pontként való beillesztését, de más technikai megoldás is elfogadható, ha a javaslatunk ezáltal megvalósul.

A környezeti nevelési (erdei iskolai) programok bekerülését az is indokolja, hogy a közelmúltban létrejött egy 5 minisztérium által támogatott Erdei Iskola Program, amely 2003-2008 közötti hosszútávú programokat indított el, azonban finanszírozása 2006-tól a megszorítások következtében megszűnt. A mintaértékű tárcaközi együttműködésnek és fenntarthatóságra nevelési kezdeményezésnek számító Erdei Iskola Program folytatása megítélésünk szerint csak az ÚMFT keretében valósulhat meg.

A társadalmi részvétel és a civil szektor fejlesztése

Civil szervezetünk határozottan képviseli azt a véleményt, hogy a Társadalmi Megújulás Operatív Programban egy önálló intézkedéscsoportot kell létrehozni megfelelő forrásokkal az állampolgári részvétel, a helyi közösségek, a civil szektor fejlesztésére. A fenti témákban általános, az egész ország területét és a civil szektor minden szegmensét felölelő fejlesztéseket kell indítani az elkövetkező években.

Magyarországon a civil társadalom terjedelme igen alacsony. Amíg a huszonhét vizsgált európai országban átlagosan a megkérdezettek 55%-a nem tagja semmilyen civil szervezetnek, addig Magyarországon ez az érték 79%. A felmérések és elemzések azt jelzik, a jelenlegi magyar társadalomban a közbizalom gyenge, a szolidaritás foka alacsony.

Ezért szükséges rövidesen széleskörű, a közbizalmat és a társadalmi tőkét fejlesztő programokat elindítani. Ezt a történelmi okok mellett erősíti az információhiány és a képzések hiánya is, mely azt eredményezi, hogy az együttműködés, a partneri viszonyt feltételező részvétel megvalósulása nehezen alakul ki. A hatalmon lévők lassan teszik magukévá a hatalom megosztásának attitűdjét és technikáit, az állampolgárok és szerveződések pedig nehezen sajátítják el az ellenőrzés, számonkérés tudományát.

Aktív, közügyekkel foglalkozó civil szervezetek nélkül nem beszélhetünk erős helyi közösségekről, civil társadalomról. Erős, szakmailag jól felkészült civil szervezetek nélkül kevesebb és gyengébb minőségű közszolgáltatáshoz jutnának az állampolgárok.

Az állampolgári részvétel, a helyi közösségek, a civil szektor fejlesztése nélkül nem alapozható meg Magyarország tartós fejlődése. A növekedés és foglalkoztatás erősítésére végrehajtott fejlesztések nem hozhatnak hosszú távú eredményeket, ha nem alapozza meg őket a társadalmi tőke és közbizalom párhuzamos fejlesztése.

Az Országgyűlés az összes párt konszenzusával fogadta el azt a módosító indítványt az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióhoz, amely „aktív állampolgárok, civil társadalom megerősítése” című prioritást fogalmazott meg, mint önállóan fejlesztendő területet. Az Új Magyarország Terv tavaszi tervezési szakaszában ez szintén önállóan szerepelt a dokumentumokban. Sajnos a nyáron és az ősszel nyilvánosságra hozott tervezetek a fenti célú fejlesztéseket beolvasztották az – egyébként lényeges - szociális és egészségügyi fejlesztésekbe. A civil szektorral, társadalmi részvétellel foglalkozó terület sokkal kisebb súllyal szerepel a TAMOP-ban, mint megelőzően a tervekben. Emellett nem értünk egyet, hogy a fejlesztéseket csak néhány térségre (pl. hátrányos helyzetű térségekre), a szektor egy részére (pl. kizárólag állami feladatokat ellátó civilek) vagy néhány ágazatra (pl. ifjúsági szervezetek) koncentrálják, mert ezzel éppen az általános társadalmi tőke és demokrácia fejlesztési célokat nem éri el a kormányzat. A tendencia azért is érthetetlen, mert maga a TAMOP is elismeri, hogy „a partnerektől érkezett visszajelzések egyik része a civil társadalom, állampolgárság és jogtudatosság erősítését kérte” (TAMOP 64. oldal). Felhívjuk a figyelmet arra is, hogy az UMFT véleményezéskor közel 300 civil szervezet javasolta a fenti célok megerősítését a kormányzatnak.

Az általunk szorgalmazott fejlesztések az Európai Unió strukturális alapjaiból támogathatók, mert egyrészt hozzájárulnak a foglalkoztatás és a jó kormányzás célok teljesítéséhez.

Konkrét módosító javaslatok

44. oldal Specifikus célok

Javasoljuk egy önálló, hetedik specifikus cél megfogalmazását „aktív állampolgárok, civil társadalom megerősítése” címmel.

78. oldal Prioritások (nevelés)

Javasoljuk a 3.3. pont alá alfejezetnek egy környezeti neveléssel foglalkozó művelet beillesztését.

89. oldal Prioritások

3.6. pontként javasoljuk megfogalmazni egy új prioritást „Aktív állampolgárok, civil társadalom megerősítése” címmel és a következő tartalommal:

Felkészítés az aktív állampolgárságra és az európai polgárságra

Az egyes társadalmi csoportokat számukra kezelhető információkkal ellátó kommunikációs formák, e csoportok érdekeit artikulálni és képviselni képes egyének és civil szervezetek támogatása elengedhetetlenül szükséges a társadalmi részvétel, a demokratikus értékek, kultúrák közti párbeszéd érdemi megvalósulásához, a társadalmi tőke növeléséhez. Az állampolgári részvétel fejlesztésére irányuló programok hozzájárulnak a társadalmi folyamatokból, lehetőségekből való kirekesztődés csökkenéséhez. Támogatandóak ehhez a „demokráciaképzés” elemei, kiemelt figyelemmel a gyermek- és ifjúsági korosztályra, a

„demokráciaközpontok” kialakítása, a társadalmi tőke és további fejlesztések, képzések megalapozását segítő kutatások, valamint a közösségi részvétel jó gyakorlatainak feltárását és elterjesztését célzó programok, illetve az állampolgári- közösségi részvételt és a társadalmi ellenőrzés gyakorlatának elterjesztését erősítő programok, kampányok.

A társadalom megújuló képességét erősítő beavatkozások megvalósítása során kiemelt figyelmet kell fordítani az önkéntes tevékenység elterjesztésére. Az önkéntesség szerepe a szolidaritás mellett különösen fontos a munkaerőpiaci tapasztalatok megszerzésében, bővítésében. Lényeges a különböző célcsoportokra irányuló tudásközpontok és dokumentumtárak, információs bázisok létrehozása.

Helyi közösségek erősítése

A társadalmi kohézió erősítéséhez szükséges a helyi közösségek kezdeményezéseinek támogatása. Az intézkedések részét képezi a közösségfejlesztés, közösségi kezdeményezéseket inicializáló szakmai hálózatok országos fejlesztése, kialakítása, beleértve a közösségi programok indítását a komplex térség, település és településrész – rehabilitációk megalapozására és támogatására, valamint a helyi nyilvánosság és helyi közélet fejlesztésére irányuló tevékenységek. A helyi nyilvánosság szélesítése, informálása és a közösség bevonása életkörülményeinek alakításába a felelős állampolgári magatartás kialakulását segíti elő. A helyi közösségek bevonása a helyi tervezési folyamatokba biztonságosabb, hatékonyabb, a valós szükségletekre érzékenyebb fejlesztéseket alapozhat meg. Ezt szolgálja a társadalmi tervezés gyakorlatának elterjesztése, megerősítése, hozzájárulva a fejlesztési források adekvát és megfelelően hasznosuló felhasználásához.

Civil szervezetek kapacitás-bővítése

Az egyes államigazgatási, döntéshozói és területi szinteken megszülető döntések előkészítésében és meghozatalában való társadalmi, civil részvétel és kontroll képes garantálni a „jó kormányzás” feltételeit. Ennek a folyamatnak a kulcsszereplői a civil szervezetek, melyek megerősítése várhatóan további olyan pozitív hatásokat is jelent, mint foglalkoztatási kapacitásuk növekedése, a programokban résztvevők foglalkoztathatóságának javulása. Ehhez a civil ágazat számára olyan támogatások szükségesek, amelyek a helyi, kis szervezetek fenntarthatóságát, fejlesztését, helyi beágyazódását célozzák, illetve a szektor kulcsszereplőinek szakmai megerősítését (tanácsadás, képzések, kutatások, hálózatosodás, partnerségi intézmények, stb.). A civil szervezetek hálózatainak megerősítése, a szektorok és ágazatok együttműködésének elősegítése is ezt szolgálja.

A vállalkozások társadalmi felelősségvállalásának fokozása

Az esélyteremtő programok hozzásegítik a településeket az életminőség növekedéséhez, a társadalmi tőke növeléséhez, a felzárkózásához és így képessé válnak a belső erőforrások hasznosítására és a külső erőforrások fogadására. A fejlesztések fenntarthatóságára és az eredmények kiterjesztésére is figyelmet kell fordítani annak érdekében, hogy a fejlesztések tágabb kontextusban is integrálódjanak, a hatások multiplikálódjanak, ezáltal pedig gazdasági és társadalmi szempontból egyaránt magas hozzáadott érték teremtődjön. Ilyen többletet eredményezhet például a foglalkoztatottság szempontjából a piaci szereplőkkel való együttműködések támogatása a piaci szféra társadalmi felelősségvállalásának növelése érdekében, ami fokozott társadalmi szerepvállalást is eredményez. Elköteleződésük, partnerségük a családi és munkahelyi kötelezettségek összehangolása, a munkaerőpiaci rugalmasság és biztonság, a munkahelyi egészség és biztonság, az átlátható munkaerőpiac, valamint a munkavállalók képzése eseteiben nélkülözhetetlen.

95. oldal 3.5.10. intézkedés

A szemléletformáló programoknál a népegészségügyi területek felsorolásánál javasoljuk a „környezet-egészségügyet” is megjeleníteni.

105. oldalt Monitoring Bizottság

A monitoring bizottság összetételénél kérjük az alábbi pontosítást:

„a környezetvédelmi civil szervezetek egy delegált képviselője”

az „egy környezetvédelmi civil szervezet delegált képviselője” helyett, mivel általában a környezetvédő szervezetek delegálásáról van szó, nem valamely kiemelt szervezet delegálási jogáról.

114. oldal Pénzügyi tábla

Javasoljuk, hogy az „Aktív állampolgárok, civil társadalom megerősítése” című, fenti tartalmú önálló prioritástengelyre a TAMOP fejlesztési forrásainak legalább 8 %-át fordítsa a kormányzat. A források átcsoportosítása nem történhet az OP szociális céljaira szánt támogatás csökkenésével.

Budapest, 2006. november 8.

Dr. Farkas István
Ügyvezető elnök